

Policy för visseblåsning

1. Syfte

I alla organisationer kan det uppstå missförhållanden, trots strävanden om motsatsen. Det kan röra sig om överträdelse av lagen, brott mot Djurens Rätts uppförandekod eller andra av organisationen beslutade policys och riktlinjer.

Djurens Rätt anser att det ligger i de anställdas lojalitetsplikt att rapportera missförhållanden. Genom en öppen och ansvarstagande kultur kan Djurens Rätt utreda och åtgärda missförhållanden på förhoppningsvis ett tidigt stadium och därigenom undanröja eller minimera interna och externa skador. Organisationen kan på så sätt lära sig och skapa bättre arbetssätt och få en ännu bättre fungerande verksamhet. Det finns en arbetsgång med rutiner och handlingsplaner inom Djurens Rätt att använda i lägen som kan vara problematiska. Alla uppmuntras att primärt göra detta via direktkontakt med ansvariga personer (anställda chefer såväl som förtroendevalda ledare), men det kan finnas tillfällen där detta är svårt att göra.

Denna policys syfte är att klargöra de möjligheter som finns att larma om missförhållanden som upplevs finnas i organisationen och få de anställda eller andra rapportörer att känna sig trygga med att de kan rapportera missförhållanden utan rädsla för negativa konsekvenser samt att deras rapporter blir tagna på allvar samt hanteras professionellt och konfidentiellt. Policyn bygger på de rättigheter och skyldigheter som stipuleras i lag (2021:890) om skydd för personer som rapporterar om missförhållanden ("visselblåsarlagen"). Lagen bygger på EU:s visselblåsar direktiv.

2.1 Vad är det som kan rapporteras?

Visselblåsandet ska avse missförhållanden som har uppstått eller som högst sannolikt kommer att uppstå i den verksamhet som den rapporterande personen är/har varit/kan komma att bli verksam i eller i en annan verksamhet som den rapporterande personen är eller har varit i kontakt med genom sitt arbete.

Det som rapporteras ska avse missförhållanden som det finns ett allmänintresse av att de kommer fram eller som avser missförhållanden som strider mot EU-rätten.

Visselblåsarskyddet omfattar normalt inte den anställdes missnöje med de egna arbets- och anställningsförhållandena.

Visselblåsaren måste ha haft skälig anledning att tro att informationen om missförhållandena var sann vid rapporteringstillfället för att omfattas av visselblåsarskyddet.

2.2 Hur ska rapporteringen ske?

Rapportering ska i första hand ske genom interna kanaler, i andra hand genom extern kanal (svensk behörig myndighet plus EU-organ) och i tredje hand genom offentliggörande.

Intern rapportering görs *muntligt* till rapportmottagaren (kontaktinfo nedan), *skriftligt* via Slack eller mejl alternativt *anonymt* via Elete.

Vid intern rapportering får den rapporterande:

- en bekräftelse på att rapporten är mottagen inom sju dagar om inte visselblåsaren har av sagt sig bekräftelse eller rapportmottagaren har anledning att anta att en bekräftelse skulle avslöja personens identitet.
- återkoppling i skälig utsträckning om åtgärder som har vidtagits och skälen för dessa inom tre månader från bekräftelsen eller – om någon bekräftelse inte har lämnats och det inte har berott på visselblåsaren – sju dagar från mottagandet av rapporten.
- underrättelse om information måste lämnas ut som kan identifiera rapportören, såvida inte underrättelsen äventyrar syftet med informationslämnandet (till exempel vid skyldighet enligt lag att lämna information i samband med myndigheters utredningar eller rättsliga förfaranden).

Visselblåsarskyddet gäller också om någon rapporterar internt på annat sätt än via den interna kanalen i de fall rapporteringen sker innan rapportören har börjat inom verksamheten.

Extern rapportering görs i andra hand till berörd myndighet. Vilka myndigheter som är behöriga som extern rapportmottagare framgår av bilagan till förordningen (2021:949) om skydd för personer som rapporterar om missförhållanden. Typiskt sett är den normalt ansvariga tillsynsmyndigheten också behörig visselblåsarmyndighet; Arbetsmiljöverket är behörig myndighet för missförhållanden som inte omfattas av någon annan behörig myndighets ansvarsområde och är också nationellt samordnande myndighet (särskilt behörig myndighet).

Rapportering får vid extern rapportering också göras till obehörig myndighet om

- ett internt larm inte har lett till skäliga åtgärder eller lett till skälig respons inom tre månader
- har skälig anledning att anta att det finns en överhängande eller uppenbar fara för liv, hälsa, säkerhet eller omfattande miljöskador eller av annat skäl finns en befogad anledning eller
- har skälig anledning att anta att ett internt larm skulle leda till risk för repressalier eller att missförhållandet sannolikt inte skulle avhjälpas på ett effektivt sätt.

Rapportering kan i tredje hand ske genom ett offentliggörande, innebärande att information om överträdelser görs allmänt tillgänglig via exempelvis traditionell media, online-plattformar, sociala medier, förtroendevalda, civilsamhällesorganisation, fackföreningar eller yrkes-/näringslivsorganisationer.

Ett offentliggörande kan ske med skydd enligt visselblåsarlagen om

- ett externt larm inte har lett till skäliga åtgärder eller lett till skälig respons inom tre månader
- om ett externt larm skulle leda till risk för repressalier eller att missförhållandet sannolikt inte skulle avhjälpas på ett effektivt sätt
- om det finns en överhängande eller uppenbar fara för liv, hälsa, säkerhet eller omfattande miljöskador
- eller av annat skäl finns en befogad anledning.

Visselblåsardirektivet (och därmed visselblåsarlagen) utgår från att ett offentliggörande av information i regel ska undvikas till förmån för andra rapporteringsvägar och ett offentliggörande ska

användas som sista utväg.

2.3 Hur ska intern rapportering ske inom Djurens Rätt?

Följande förtroendevalda/tjänstepersoner är ansvarig mottagare av rapporter om missförhållanden enligt 5 kap 5 § visselblåsarlagen:

- Sofia Kamlund, 1:e vice riksordförande, sofia.kamlund@djurensratt.se eller visselblasning@djurensratt.se

Om den rapportmottagande är direkt kopplad till det som rapporteras, kan rapportering även ske till Generalsekreterare:

- Benny Andersson, generalsekreterare, benny.andersson@djurensratt.se

eller riksordförande:

- Tina Hogevik, riksordförande, ordforande@djurensratt.se

Om visselblåsaren önskar vara anonym vid mejlrapportering och inte har tillgång till Eletive är denne hänvisad till att skapa ett mejlkonto med adress som döljer identiteten på visselblåsaren. Djurens Rätt saknar tekniska möjligheter att spåra en sådan mejlavsändare och kommer även i övrigt att avhålla sig från att efterforska visselblåsares identitet om denne önskar vara anonym (givetvis förutsatt att visselblåsaren omfattas av visselblåsarlagens skydd).

Djurens Rätt kan behöva ställa kompletterande frågor till visselblåsaren under utredningen av ärendet. Visselblåsaren bör vid rapporteringen deklarerat om hen är tillgänglig för sådana frågor. Visselblåsaren bör även ange om hen vill få återkoppling i ärendet om vidtagna åtgärder och skälen för dessa.

Alla inkomna rapporter kommer att delges riksstyrelsen och ledningsgruppen.

Djurens Rätt kommer att se till att det rapporterade missförhållandet utreds med iakttagande av den diskretion som krävs och med vederbörligt skydd för personuppgifter som förekommer i ärendet. För det fall där utredningen bedöms kunna skötas bättre av extern part – exempelvis av jävsskäl, trovärdighetsskäl eller vid behov av expertkunskap – kommer sådan att anlitas.

Djurens Rätt kommer att fatta beslut om vilka åtgärder som ska vidtas med anledning av utredningsresultatet. Åtgärderna och skälen för dessa kommer att återkopplas till visselblåsaren om denne kan nå och önskar återkoppling.

Vid extern rapportering har behöriga myndigheter rapporteringskanaler på sina hemsidor som ska användas.

3. Om visselblåsarlagen

3.1 Allmänt

Visselblåsarlagen trädde i kraft den 17 december 2021 och gäller för alla arbetsgivare.

Visselblåsare (benämnd "rapporterande person" i lagtexten) får inte hindras att rapportera missförhållanden och ges skydd mot repressalier. Visselblåsare har rätt att rapportera direkt till

myndighet och har också i vissa fall rätt att offentliggöra missförhållanden som sista utväg.

3.2 Vem skyddas av visselblåsarlagen?

En visselblåsare skyddas av visselblåsarlagen om denne i ett arbetsrelaterat sammanhang har fått del av eller inhämtat information om missförhållanden och rapporterar dessa. Visselblåsaren ska också tillhöra någon av följande personkategorier: arbetstagare (inklusive inhyrd personal och entreprenörers/leverantörers personal), arbetssökande, egenföretagare, aktieägare, personer som ingår i en organisations förvaltningslednings- eller tillsynsorgan, praktikanter och volontärer. Även personer som har tillhört någon av de uppräknade personkategorierna och då fick del av informationen omfattas av visselblåsarskyddet.

Förutom visselblåsaren skyddas även personer som bistår visselblåsaren vid rapporteringen, personer som har anknytning till den rapporterande personen, juridiska personer som den rapporterande personen äger, arbetar för eller på annat sätt har en arbetsrelaterad anknytning till.

3.3 Vad visselblåsarskyddet innebär

En visselblåsare får inte göras ansvarig för att ha åsidosatt tystnadsplikt, under förutsättning att personen vid rapporteringen hade skälig anledning att anta att rapporteringen av informationen var nödvändig för att avslöja det rapporterade missförhållandet. Tystnadsplikter som kan åsidosättas är sådana som följer av avtal (såsom anställnings- och kollektivavtal), arbetsledningsbeslut och okvalificerad tystnadsplikt enligt lag.

Kvalificerad tystnadsplikt innebär att meddelarfriheten inte gäller enligt offentlighets- och sekretesslagen (2009:400); den kan inte åsidosättas med skydd av visselblåsarlagen. Ej heller kan tystnadsplikten enligt lagen (1971:1078) om försvarsuppfinningar åsidosättas.

Visselblåsarlagen ger ej heller rätt för visselblåsaren att lämna ut handlingar.

En visselblåsare får inte göras ansvarig för överträdelse av bestämmelser som gäller inhämtande av information, om personen vid inhämtandet hade skälig anledning att anta att inhämtandet var nödvändigt för att avslöja ett missförhållande. Denna ansvarsfrihet gäller dock inte om visselblåsaren genom inhämtandet gör sig skyldig till brott.

Arbetsgivaren får inte hindra/försöka hindra en visselblåsare att rapportera.

Arbetsgivaren får inte på grund av en rapportering vidta repressalier mot

- en visselblåsare
- någon hos arbetsgivaren som bistår visselblåsare (såsom en förtroendevald eller ett skyddsombud)
- någon hos arbetsgivaren som har koppling till visselblåsaren (såsom en anhörig eller kollega)
- en juridisk person som visselblåsaren äger/arbetar för/har annan koppling till.

Arbetsgivaren får inte på grund av rapportering vidta repressalier på grund av att någon vänder sig till sitt fack för samråd; ej heller får arbetsgivaren hindra eller försöka hindra sådant samråd.

Den som genom rapportering eller inhämtande av information gör sig skyldig till ett brott har inte skydd mot repressalier.

3.4 Utsedda rapportmottagare

Den/de utsedda rapportmottagarna ska:

- ta emot rapporter och ha kontakt med visselblåsaren
- utreda det som rapporteras
- överlämna utredningen till behörig intern instans för beslut om eventuella åtgärder samt
- lämna återkoppling till visselblåsaren om planerade/vidtagna åtgärder samt skälen till dessa.

Rapportmottagare ska ha en befattning som inte innebär intressekonflikter. Hen kan vara någon som är anställd av eller anknuten till verksamhetsutövaren (exempelvis personalchef/-handläggare eller styrelseledamot) eller vara anställd hos någon som har anlitats för uppdraget (exempelvis revisor, advokat eller ett företag som tillhandahåller externa rapporteringsplattformar).

Endast behörig personal får ha tillgång till personuppgifter som behandlas i ett visselblåsarärende; tillgången till personuppgifter ska begränsas till vad var och en behöver för att kunna fullgöra sina arbetsuppgifter. Den som hanterar ett visselblåsarärende får inte obehörigen röja en uppgift som kan avslöja identiteten på den rapporterende personen eller på någon annan enskild som förekommer i ärendet.

Hur personuppgifter får behandlas och hur rapporter får och ska dokumenteras, bevaras och rensas framgår av 7 och 8 kapitlen visselblåsarlagen.